

ние стандартных формул для расчета дает завышенные результаты показателей, что может ввести в заблуждение управленческий персонал, способствовать утрате времени на своевременную реакцию для принятия адекватных решений.

1.Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. – 450 с.

2.Fundamentals of corporate finance / Stephen A.Ross, Randolph W.Westerfield, Bradford D.Jordan – 2nd ed., annotated instructor's ed. – Boston – IRWIN, 2005. – 724 p.

3.Understanding financial statements/ Lyn M.Fraser, Aileen Ormiston. – 5th ed. – Upper Saddle River, New Jersey – Prentice-Hall, 1998. – 348 p.

4.Ahmet Tezel and Ginette M. McManus Disaggregating the Return on Equity: An Expanded Leverage Approach // Journal of Applied Finance: Theory, Practice, Education, spring/summer. – 2003. – №1. – P.66-71.

Получено 08.09.2008

УДК 338.001.36

Г.Ф.АЗАРЕНКОВ, канд. екон. наук

Харківський національний економічний університет

СТАТИСТИЧНІ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕГМЕНТУ ВІТЧИЗНЯНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Узагальнено доцільність розгляду статистичних оцінок часових рядів, які характеризують функціонування банківського сектору економіки. Розкрито невизначеність розвитку банківського сегменту вітчизняного фінансового ринку. Досліджено розвиток банківського сегменту з погляду Харківського регіону та його окремих банків.

Розкриття засад управління деяким суб'єктом господарювання, або визначення регулюючих впливів щодо доцільної корекції такого управління передбачає, насамперед, проведення ґрунтового та всебічного аналізу функціонування суб'єкту господарювання. Не менш важливим у проведенні означеного аналізу є також дослідження змін у зовнішньому середовищі, де ключове значення, з погляду вітчизняних реалій економічного розвитку, може бути відведене дослідженню банківського сектору економіки. Це пов'язано як з тим, що банки відіграють провідну роль у відтворювальній структурі економіці, так і з тим, що фінансова складова взагалі є визначальною у діяльності будь-якого суб'єкту господарювання. Тож, у разі визначення в якості об'єкту дослідження окремого банку важливо провести аналіз функціонування як певного банку, так і банківської системи загалом. Основу ж здійснення будь-якого аналізу узагальнює сукупність показників, яка не лише повинна характеризувати діяльність суб'єкту господарювання, що досліджується, а й визначати, як вірно підкреслюють у своїх дослідженнях різні науковці, динаміку його траєкторії розвитку [6-8]. В цілому ж

наведений напрямок дослідження співпадає з так званою парадигмою вимірювання в економіці [8], відповідно до якої ключовим питанням є отримання достовірних та точних оцінок значень досліджуваних економічних величин або характеристик, що узагальнюють різні процеси та напрямки економічної діяльності. Саме це у підсумку й визначає актуальність обраного напрямку дослідження.

Якщо ж безпосередньо торкатися питань аналізу розвитку банківського сегменту ринку, то слід звернути увагу на значну кількість робіт, в яких обговорюються різні аспекти функціонування як окремих банків, так і їх мережі. Зокрема, у даному аспекті доцільно виділити роботи В.Корнєєва [4] і Л.Руденко [9], в яких визначаються складні узагальнення статистичного характеру щодо впливу фінансових потоків банків на розвиток суб'єктів господарювання реального сектору економіки. Також можна відокремити роботи В.Куштим, В.Ляшенка та О.Кузьоміна [5, 12], в яких розглядаються питання побудови різних моделей функціонування та розвитку банківського сегменту фінансового ринку. Не менш важливим напрямком розкриття вказаної теми дослідження є також описові узагальнення розвитку банківського сектору економіки, що визначається, зокрема, у роботах В.Харченко [10], О.Кириченко [3] та інших дослідників.

Однак, незважаючи на розгалуженість напрямків в існуючих дослідженнях щодо проведення аналізу банківського сектору економіки, недостатньо розвинутими є дослідження, де висвітлювалися б питання так званої невизначеності розвитку, під якою розуміють різкі коливання з погляду основних його складових, проведення порівняльного аналізу щодо функціонування банківської системи в цілому, її окремого сегменту в розрізі регіону та банків, що визначають таке регіональне угруповання. Тож саме це і слід визначити в якості основної мети дослідження, складовими завданнями якої є проведення означеного порівняльного аналізу.

Окремі методологічні зауваження щодо проведення порівняльного аналізу функціонування банків. Одним із інструментаріїв розкриття означеної мети дослідження щодо узагальнення невизначеності у функціонуванні банків, є аналіз розрахованих за статистичними даними оцінок стандартного відхилення та відношення між максимальними й мінімальними значеннями в межах основних показників діяльності банків, що утворюють відповідні часові ряди. Ґрунтовність такого розгляду базується на тому, що більшість часових рядів фінансових показників володіють властивістю «пам'яті», тобто їх поточні значення залежать від динаміки ряду у майбутньому. Крім цього така факторизація даних розширює базу для порівняльної їх

оцінки та є підґрунтям для побудови альтернативних прогнозних моделей. Якщо ж говорити про основні показники діяльності банків, то як такі доцільно обрати обсяги наданих кредитів та залучених ресурсів, що кореспондується з визначенням сутності банківської діяльності відповідно до Закону [2]: залучення до внесків коштів фізичних й юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття й ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб. Тож різке падіння обраних показників є свідченням кризового стану у розвитку банківської діяльності, а, навпаки, різке їх підвищення – ознакою довіри до банків з боку потенційних клієнтів або опанування новими технологіями ведення такого різновиду діяльності. Втім варто зважувати й на те, що довгі ряди є більш волатильними, а відтак визначають в означеному аспекті некоректні статистичні узагальнення. Особливо це стосується тих країн, ринки яких є такими, що розвиваються [11], бо в даному випадку можливі більш різкі коливання у досліджуваних показниках внаслідок підвищеної змінності ринкової кон'юнктури таких ринків. Тому в якості досліджуваного часу обрано період з 01.01.2004 р. по 01.06.2008 р., який визначається досить стійким розвитком вітчизняного банківського ринку та незначними проявами негативного характеру його розвитку, що пов'язані, насамперед, із нестабільною політичною ситуацією наприкінці 2004 р. - початку 2005 р. та початку 2008 р. При цьому також відмітимо, що зазначені вище статистичні оцінки (характеристики) досліджуваних показників можливі: з урахуванням поступового звуження досліджуваного інтервалу на однакову величину, у даному випадку рік. Тобто визначаються такі окремі періоди часу 2004-2008 рр., 2005-2008 рр., 2006-2008 рр., 2007-2008 рр., 2008 р.; у межах окремих періодів часу, наприклад, для кожного з досліджуваних років.

Загалом динаміка розвитку вітчизняного банківського сектору економіки за обраними вище показниками відображена на рис.1 (побудовано за даними [1]).

Як видно з даних рис.1, можна відмітити загальне зростання банківського сектору економіки з погляду обсягів наданих кредитів та залучених ресурсів на депозитні рахунки. Однак, незважаючи на це, навіть просте спостереження поданих за рис.1 рядів даних дозволяє стверджувати про неоднакову динаміку у темпах приросту досліджуваних показників, а відтак говорити про невизначеність у розвитку вітчизняного банківського сектору. Так, зокрема з погляду даних рис.1, можна стверджувати, що на початкових етапах досліджуваного періоду темпи зростання обсягів наданих кредитів та

залучених ресурсів були більш помірними, ніж протягом 2007 р. Дещо уповільнилися темпи приросту досліджуваних показників протягом 2008 р.

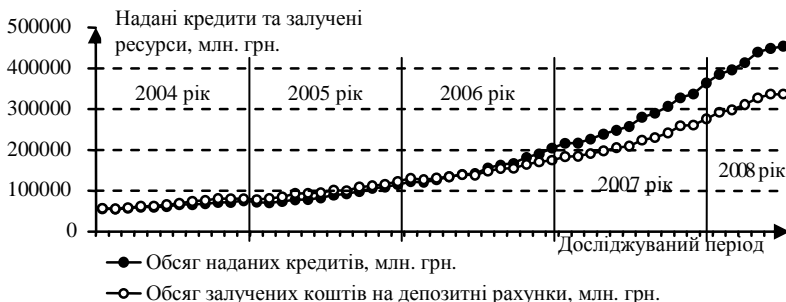

Рис.1 – Динаміка обсягів наданих кредитів та залучених ресурсів на депозитні рахунки у період з 01.01.2004 р. по 01.06.2008 р. у щомісячному вимірі (з погляду вітчизняної банківської системи)

Якщо проаналізувати вказані вище статистичні характеристики обраних для дослідження показників вітчизняної банківської системи відносно поступового звуження досліджуваного інтервалу, то відповідно до даних табл.1 (обчислено на основі даних рис.1) можна зауважити:

по-перше, загалом на досліджуваному інтервалі часу спостерігається поступове зменшення середнього відхилення, а відтак й варіації, та відношення максимального значення до мінімального у розрізі обсягів наданих кредитів і залучених коштів на депозитні рахунки;

по-друге, волатильність обсягів наданих кредитів є вищою, ніж волатильність обсягів залучених кредитів. Тому це може бути як одним із факторів розвитку кредитного ризику у банківській сфері, так і фактором розвитку інфляційних процесів. Такий висновок засновано на тому, що обсяги наданих кредитів недостатньо покриваються обсягами залучених ресурсів.

Разом з цим, якщо проаналізувати означені вище статистичні характеристики для досліджуваних показників у межах окремих періодів часу, з погляду банківської системи в цілому, то можна побачити більш чітке відображення невизначеності в динаміці обсягів наданих кредитів та залучених коштів на депозитні рахунки. Зокрема, на рис.2 (обчислено за даними рис.1) відображено динаміку відношення максимального значення до мінімального в обсягах наданих кредитів та

залучених ресурсів. Як видно з даних рис.2, така динаміка для обох показників банківської діяльності не є постійною. Тобто, відношення максимального значення до мінімального в обсягах наданих кредитів зростає у період з 2004-2007 рр., а потім стрімко зменшується.

Таблиця 1 – Окремі статистичні характеристики обсягів наданих кредитів і залучених коштів на депозитні рахунки у розрізі всієї банківської системи

Статистичні характеристики	Досліджувані періоди часу, роки				
	2004-2008	2005-2008	2006-2008	2007-2008	2008
<i>Надані кредити</i>					
Середнє відхилення (млн. грн.)	121006,80	118981,20	107721,80	83304,22	28665,32
Мінімальне значення (млн. грн.)	54748,06	70775,81	120647,50	216669,50	385123,10
Максимальне значення (млн. грн.)	453984,30	453984,30	453984,30	453984,30	453984,30
Відношення максимального значення до мінімального (разів)	8,29	6,41	3,76	2,09	1,17
<i>Залучені кошти</i>					
Середнє відхилення (млн. грн.)	82179,20	77033,89	67836,41	53648,49	19515,36
Мінімальне значення (млн. грн.)	56250,61	78622,09	127258,50	183998,50	292084,70
Максимальне значення (млн. грн.)	336946,10	336946,10	336946,10	336946,10	336946,10
Відношення максимального значення до мінімального (разів)	5,99	4,28	2,64	1,83	1,15

Разом з цим відношення максимального значення до мінімального в обсягах залучених ресурсів й зовсім є поперемінним. При цьому мінімальні значення аналізованого відношення, як видно з даних рис.2, припадають на періоди нестабільної політичної ситуації в країні. До того ж, також можна відмітити, що найменші значення відношення максимального значення до мінімального для досліджуваних показників є більшими (або приблизно однаковими) з погляду обсягів залучених ресурсів, ніж з погляду обсягів наданих кредитів.

Поясненням цього є той факт, що під час проявів негативного характеру розвитку вітчизняного банківського сектору застосовуються жорсткі обмеження щодо надання кредитів та зняття коштів з депозитних рахунків. Це у подальшому підбиває довіру до банків з боку населення, а відтак темпи зміни у розвитку банківської системи з погляду обраних для дослідження показників уповільнюються. Таким чином, визначені на початку даного дослідження статистичні оцінки розвитку банківського сегменту фінансового ринку є ґрунтовними та такими, що адекватно визначають динаміку процесів, які аналізуються.

Втім, як було зазначено у меті даного дослідження, також важливим є розгляд порівняльної оцінки розвитку вітчизняної банківської системи у регіональному аспекті. Для розкриття такого завдання розглянемо, зокрема, як приклад, динаміку розвитку банківського сегменту загальної банківської системи з погляду Харківського регіону. До

складу такого сегменту станом на 01.06.2008 р. входить дванадцять банків (за місцем їх реєстрації), перелік яких зокрема відбито на рис.4. Узагальнені ж статистичні характеристики даного банківського сегменту з погляду наданих кредитів та залучених коштів на депозитні рахунки подано у табл.2 (розраховано на основі даних [1]).

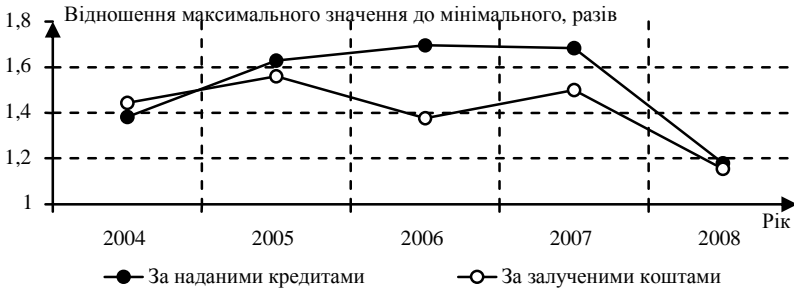

Рис.2 – Відношення максимального значення обсягів наданих кредитів (залучених ресурсів) до їх мінімального значення з погляду вітчизняної банківської системи в розрізі окремих років

Таблиця 2 – Окремі статистичні характеристики обсягів наданих кредитів і залучених коштів на депозитні рахунки у розрізі Харківського регіону

Статистичні характеристики	Досліджувані періоди часу, роки				
	2004-2008	2005-2008	2006-2008	2007-2008	2008
<i>Надані кредити</i>					
Середнє відхилення (млн. грн.)	11813,79	11624,29	10297,93	6856,48	2051,78
Мінімальне значення (млн. грн.)	3833,20	5247,016	10160,91	21136,02	36171,25
Максимальне значення (млн. грн.)	40732,87	40732,87	40732,87	40732,87	40732,87
Відношення максимального значення до мінімального (разів)	10,62	7,76	4,01	1,92	1,12
<i>Залучені ресурси</i>					
Середнє відхилення (млн. грн.)	4572,84	4205,38	3595,64	3268,90	1214,50
Мінімальне значення (млн. грн.)	4089,116	5301,691	8265,767	10598,55	16713,80
Максимальне значення (млн. грн.)	20328,03	20328,03	20328,03	20328,03	20328,03
Відношення максимального значення до мінімального (разів)	4,97	3,83	2,36	1,92	1,22

Як видно з даних табл.2, динаміка аналізованих статистичних ха-

рактистик є такою же як і для банківської системи в цілому (див. дані табл.1). Втім початкова невизначеність щодо обсягів наданих кредитів для Харківського регіону є більшою, ніж для всієї банківської системи. Поясненням цього може бути те, що Харківщина – високо-розвинутий регіон України, в якому мешкає й значна кількість населення. Тобто, цей регіон володіє високим потенціалом щодо запозичення кредитних ресурсів. Однак поруч із цим також можна відмітити, що на початкових етапах досліджуваного періоду часу з погляду Харківського регіону є більшим, ніж по Україні, перевищення відношення максимального значення до мінімального за обсягами наданих кредитів над залученими ресурсами. Тобто, ризикованість надання кредитів у Харківському регіоні є вищою. Однак, з іншого боку, для банків Харківщини характерним є раніше реагування щодо виникнення нестабільних ситуацій, проявом чого є перевищення відношення максимального значення до мінімального за обсягами залучених ресурсів над наданими кредитами (див. табл.2 періоди: 2007-2008 рр. і 2008 р.). Означене підтверджується й за рис.3 (розраховано на основі даних [1]).

Рис.3 – Відношення максимального значення обсягів наданих кредитів (залучених ресурсів) до їх мінімального значення з погляду Харківського регіону в розрізі окремих років

Тобто в цілому динаміка розвитку загальної мережі вітчизняних банків та банків Харківського регіону співпадає. Це ж підтверджують й дані в розрізі окремих банків. Зокрема на рис.4 подано відношення максимального значення до мінімального за обсягами наданих кредитів у розрізі окремих років для окремих банків Харківщини (розраховано на основі даних [1]).

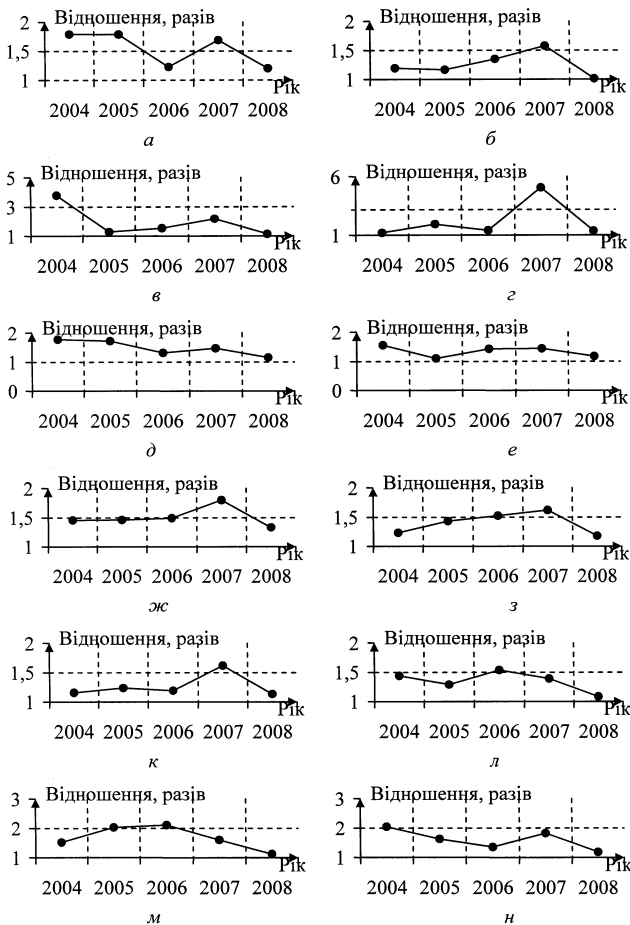

Рис.4 – Відношення максимального значення до мінімального за обсягами наданих кредитів в розрізі окремих років для окремих банків Харківщини:
 а – Базис; б – Грант; в – Європейський; г – Земельний банк; д – Золоті ворота;
 е – Інпромбанк; ж – Мегабанк; з – Меркурій; к – РЕАЛ БАНК; л – Region-банк;
 м – Укрсиббанк; н – Факторіал-Банк.

Як видно з даних рис.4, загальна динаміка досліджуваного статистичного показника за обсягами наданих кредитів є приблизно однаковою. Хоча можна виділити також банки, для яких поточні тенденції є значно різними. Насамперед, це пов'язано з тим, що банки, які розглядаються, мають різні обсяги наданих кредитів і залучених ресурсів,

різною є також структура наданих кредитів і залучених ресурсів, клієнтська база банків. Втім загалом наведені статистичні характеристики дозволяють проводити порівняльний аналіз функціонування та розвитку як банків, так і їх мережі.

Отже, проведене дослідження на основі обробки статистичних характеристик обсягів наданих кредитів залучених ресурсів дозволяє проаналізувати невизначеність розвитку вітчизняних банків. Ґрунтовність такого аналізу підтверджується отриманими загальними тенденціями невизначеності у розвитку як окремих банків, так і їх угруповань на регіональному і загальнодержавному рівнях. Втім існуючі відмінності у поточних тенденціях розвитку банків обумовлюють необхідність розгляду зважених статистичних оцінок, що розглядаються. Необхідність такого корегування ґрунтується на необхідності врахування структури наданих кредитів і залучених ресурсів, клієнтської бази окремих банків. Саме це і слід визначити в якості подальшого напрямку дослідження.

1. Активи та зобов'язання банків. – Режим доступу: www.aub.com.ua.

2. Про банки і банківську діяльність: Закон України. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.

3. Кириченко О. Діяльність інвестиційних банків в Україні: проблеми та перспективи розвитку // Банківська справа. – 2008. – № 2. – С.57-72.

4. Корнєєв В.В. Кредитні та інвестиційні потоки капіталу на фінансових ринках. – К.: НДФІ, 2003. – 376 с.

5. Куштим В.В., Ляшенко В.В. Динаміка розвитку банківського сегменту міжнародного фінансового ринку // Фінанси України. – 2007. – № 12. – С.96-105.

6. Малярець Л.М., Штереверя А.В. Построение табло величин признаков деятельности предприятия для ее оценки // Бизнес Информ. – 2007. – № 11. – С.147-155.

7. Отенко И.П. Методологические основы управления потенциалом предприятия. – Харьков: ХНЭУ, 2004. – 216 с.

8. Пономаренко В.С., Малярець Л.М. Парадигма вимірювання в економіці // Економіка розвитку. – 2006. – № 1(37). – С.81-87.

9. Руденко Л. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій. – К.: Кондор, 2004. – 480 с.

10. Харченко В. Підсумки діяльності банків України на ринку платіжних карток у 2007 році // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 4. – С.30-35.

11. Енциклопедія фінансового ризик-менеджмента / Под ред. А.А.Лобанова и А.В.Чугунова. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – 786 с.

12. Kuzemin A., Lyashenko V. Analysis of Spatial-temporal Dynamics in the System of Economic Security of Different Subjects of Economic Management // Information Technologies and Knowledge. – 2008. – Vol.2. – №3. – P.234-238.

Отримано 31.10.2008